

DRUŽBENO UPRAVLJANJE

Nekatera opažanja o svetih pri ljudskih odborih na Hrvatskem

Sveti ljudskih odborov so za naš sistem samoupravljanja zelo pomembni. Splošno vzeto, sveti so dokaj pripomogli k temu, da je delo ljudskih odborov v celoti, zlasti pa delo okrajnih in občinskih skupščin, bolj živo in uspešno. Kljub temu, da so skupščine včasih vračale svetom posamezne probleme na temeljitejšo proučitev, pa se vendarle največkrat po diskusiji v glavnem sprejemale predloge.

Svete so ustanovili v avgustu lani, potem ko so vzpostavili nove okrajne in občinske ljudske odbore. Čeprav je preteklo že premalo časa, da bi mogli povedati mnenje o njihovem delu, lahko že ugotovimo, da trpi delo nekaterih svetov zaradi resnih začetnih slabosti. Prav o teh pa nameravamo razpravljati.

Izvolitev svetov so redko kdaj izvršili s širokega demokratičnega stališča, široke množice niso po raznih družbenih organizacijah zlasti po Socialistični zvezi sodelovale pri izbiri kandidatov za svete.

Zaradi utrjene prakse »reševanja« v ozkem krogu, tudi niso redki primeri, da so predlogi za izvolitev sveta rezultat pomenka nekaj vodilnih tovarišev. Največkrat so ti predlogi prihajali iz tajništva odbora Socialistične zveze. Okrajne ali občinske skupščine so največkrat z majhnimi pripombami izvolile take svete, kar kaže na komisijsko za volitve in imenovanja predložil odbor Socialistične zveze. Rezultat take prakse je, da sestava svetov ne ustreza.

Glavna pripomba se nanaša na to, da so pri izvolitvi svetov preveč gledali na strokovno »linijo«, da bi v posamezne svete prišli samo strokovno izobraženi ljudje. Niso povsod zadostno upoštevali da vprašanja, s katerimi se ukvarjajo posamezni sveti ne zanimajo samo ozkega kroga strokovno izobraženih ljudi, temveč celotne družbe. Praksa je pokazala, da je delo tistih svetov, ki so bili izvoljeni na podlagi predlogov in široke diskusije družbenih organizacij in kjer poleg strokovno izobraženih ljudi sodelujejo tudi posamezniki iz raznih družbenih organizacij, ljudje, ki imajo znanje in ljubezen do dela v posameznih svetih, precej boljše kakor pa v tistih, kjer so samo »strokovni« ljudje.

Glede izvolitve žena je še slabše. Razen objektivnih momentov je še vrsta subjektivnih, ki pričajo

o nepravilnem odnosu do vključevanja žena v svete. Če ne bi bilo svetov za socialno skrbstvo, tedaj prav gotovo ne bi bilo v svetih nekaterih ljudskih odborov nobene žene. Podobno je tudi z mladino.

Niso vedno upoštevali, v katerem svetu bi posamezni tovariš najbolj ustrezal in največ pripomogel. To ima pogostokrat za posledico, da sveti sprejemajo za dobro vse tisto, kar pripravi administracija.

Če bi gledali na delo svetov s formalne strani, ne bi imeli v celoti nobenih posebnih očiškov. Sveti so bolj ali manj redno sestajajo, največkrat enkrat na mesec, čeprav so tudi taki sveti, zlasti za gospodarstvo, ki se sestajajo tudi po tri do štirikrat na mesec. Največkrat tudi predhodno preberejo, nekateri tudi dobro proučijo, razne materiale za seje, ki jih v zadnjem času dobivajo skoraj redno. Kljub temu bi lahko delu mnogih svetov marsikaj očitali. Čestokrat sprejemajo brez kakršne koli diskusije tiste »rešitve«, ki jih zahteva službeniški aparat administracije. Dogaja se tudi, da nekateri sveti, namesto da bi usmerili delo administracije po svojih pozitivnih sklepih, v svojem delu sami podpirajo nekatere birokratične ukrepe, ki jim jih vsiljuje aparat. Delo svetov včasih ovirajo nekateri vodilni tovariši v ljudskih odborih (predsednik, podpredsednik in sekretar) s tem, da odločajo o tistem, o čemer bi morali odločiti alj predlagati posamezni sveti, zlasti kadar gre za razdelitev sredstev.

Malo je svetov, ki bi se v svojem delu orientirali na daljšo stezo, ki bi imeli širše perspektive in ki bi temeljito proučevali posamezne glavne probleme. Ena izmed glavnih slabosti mnogih svetov je ta, da so se zapirli sami vase, da se čisto ukvarjajo sami s seboj in se vrtijo v ozkem krogu. Malo je takih svetov, ki bi resneje spremljali in podpirali razvoj družbenega upravljanja na tistem področju dejavnosti, s katerim se ukvarjajo sami. Nekateri sveti ne vedo, kaj naj delajo, čeprav imajo posamezna področja, podjetja in ustanove vrsto dostiokrat tudi resnih problemov.

Pri nekaterih svetih se je vgnezdilo napačno pojmovanje, da sveti ne morejo biti v svojem delu aktivni, če ne razpolagajo z materialno-finančnimi sredstvi, s katerimi bi lahko gradili, do-

gradili popravili to ali ono. Ne da bi zanikali, da je največkrat tisto, kar zahtevajo, potrebno, vendar velja očitke, da zahtevajo, naj bi to rešil nekdo s sredstvi od zgoraj, malo ali pa nič ne mobilizirajo in izkoriščajo lastnih sredstev, ki jih lahko preskrbijo. Najslabše pri tem je to, da nekateri sveti in posamezni tovariši ne vidijo, da v delu mnogih naših organov pa tudi svetov ni bistveno, ali bodo zgradili ta ali oni objekt, ki ga zahtevajo, temveč v kakšni meri se razvija proces družbenega upravljanja.

Pri izvolitvi svetov niso dovolj postavili v ospredje zahteve, da bi izvolili najboljše ljudi, tiste, ki bi tej dolžnosti najbolj ustrezali in mogli največ koristiti. Ponekod so to stvar podredili strogo teritorialni razdelitvi, kakor da gre za izvolitev ljudskega odbora. Taka izvolitev vsekakor krepi lokalistična pojmovanja, ki jih je v delu nekaterih svetov tudi brez tega dovolj. Posamezni člani sveta postajajo »advokati« svojega kraja in na lahko prehajajo čez splošne družbene potrebe. S tem dokazujejo, da ne pojmujejo pravilno svoje dolžnosti člana sveta. Ne vedo, da so za svoje delo odgovorni ljudskim odborom in po njih tudi vsem volivcem teh odborov, ne pa samo tistim, iz katerih okolja so prišli.

Izkušnje so pokazale, da dobro delajo tisti sveti, ki se pri proučevanju in reševanju posameznih problemov znajo medsebojno posvetovati, ki vzdržujejo krepke zveze s skupščino ljudskega odbora, zlasti pa z zbori proizvajalcev in ki so znali vključiti, kadar to položaj zahteva, tudi najširše množice (preko zborov volivcev, po organizacijah Socialistične zveze, sindikatih in drugih družbenih organizacijah).

D. Gizdič

Okrajni proračunski izdatki

V mnogih krajih, celo v nekaterih takih, ki sprejemajo dotacije, so proračunski izdatki porasli dokaj hitreje, kakor pa znaša povprečen porast za vso republiko ali federacijo, o katerem smo zgoraj govorili. Ker nimamo na razpolago podatkov za vso državo o gibanju okrajnih proračunskih izdatkov, bomo izkoristili podatke Odbora za proračun Ljudske skupščine Srbije, ki smo jih dobili s anketo v 17 okrajih te republike. Poglejmo na primer, kakšna je proračunska potrošnja v nekaj anketiranih okrajih Srbije, v letih 1954 in 1955, v primerjavi z letom 1953 (leto 1953 = 100):

Tako hiter porast proračunskih izdatkov je najpogostejše v nesorazmerju z dotokom sredstev za njihovo pokritje, kar zahteva nove dotacije, ali pritiska na podjetja za nova sredstva. To zlasti velja za pasivne okraje, ki sprejemajo dotacije. Od zgoraj navedenih je tak na primer jablaniški okraj.

Zakaj je bil ustavljen eden izmed obratov železarne v Sisku

Nedavno je železarna v Sisku zaradi raznih slabosti zapadla v finančne težave in zaprosila banko, da ji poveča kredit. Njena prošnja pa je bila povsem upravičeno odbita. Podjetje se s tem ni zadovoljilo, temveč je obvestilo državne organe, da je ustavilo proizvodnjo v enem izmed svojih obratov zaradi »nerešenih vprašanj obratnih kreditov«.

Jasno je, kaj pomeni za gospodarstvo ustavitev enega obrata v tako važnem podjetju, kakor je

roča tudi tiste materiale, ki jih ima v skladišču, nima pa za to nobene dokumentacije, toda kredit zahteva ravno na tej osnovi;

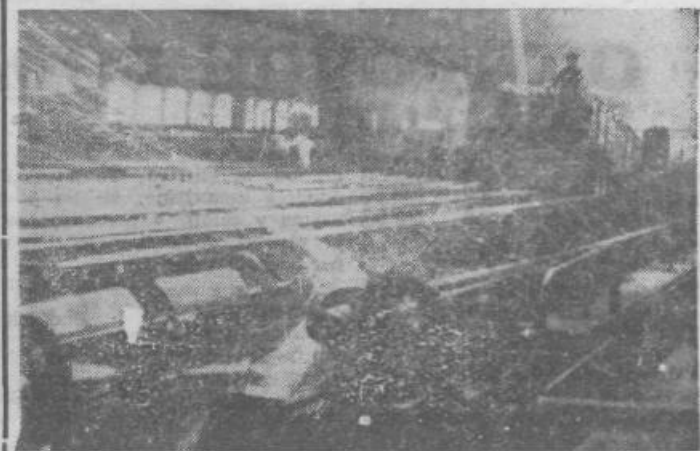
— 138 milijonov so potrošili investicije;

— 895 milijonov imajo v zastarelih terjatvah pri kupcih, od katerih so nekatere stare po več mesecev;

— 130 milijonov je v nerazščenih odnosih z uvoznim podjetjem glede investicijske opreme. (Uvozno podjetje trdi, da ni Sisku nič dolžno, temveč nasprotno, da ima terjatve);

— 93 milijonov vodijo kot za-

logo, ki je pa v resnici ni

Iz železarne v Sisku

železarna v Sisku, zlasti pa v sedanjem obdobju, ko so pri nas izdelki železarn še vedno deficitni artikli.

Kako je prišlo do tega, da podjetje prevzame nase tako veliko odgovornost pred skupnostjo?

V maju lani je bil železarni komisijsko ugotovljen kredit za reden obseg poslovanja. Razen tega je dobila, zaradi specifičnega obkroževanja in prodaje, še posebne namenske kredite. Pri tem je komisija ugotovila vrsto problemov, organizacijskih in drugih, in nanje opozorila vodstvo podjetja, da bi čimprej in učinkovito ukrenilo vse potrebno, da bi se popravilo finančno stanje in da ne bi kolektiv prišel v še težji položaj.

Kaže, da ukrepi, ki jih je podjetje v tem času storilo, niso bili zadostni, ker je ob koncu novembra zapadlo v zelo težak finančni položaj, čeprav je v tem času imelo okrog 6 milijard dinarjev kredita. Prišlo je tako daleč, da so dobavitelji prenehali izročati osnovne surovine, gospodarsko sodišče je blokiralo račune zaradi neizpolnjenih obveznosti do družbene skupnosti in dobaviteljev, delavci in službenici so ostali brez plač, skratka, podjetje ni moglo več normalno poslovati. Kot vzrok pa so navajali nezadosten kredit.

Veliki dobiček, položaj pa je neugoden

Ko so bolj natančno pregledali stanje, so ugotovili, da podjetje nepravilno uporablja 1.770 milijonov od celotnih odobrenih kreditov v razne namene, in sicer: — 500 milijonov je »zamrznilo« v prevelikih zalogah raznega materiala, o katerega presežkih podjetje nima pregleda, zato na-

Razen tega ima podjetje na zalogi polizdelke in končne izdelke, ki jih je težko prodati, ter se zato postavlja vprašanje ponovne predelave teh proizvodov, to pa pomeni nove stroške, ali izgubo. Podjetje kaže velik dobiček in človek dobi na prvi pogled vtis, da je v njem vse v redu.

Kakšne posledice bi imelo povečanje kreditov

Ko navajamo ta primer, želimo predvsem poudariti, da ne bi povečanje kreditov v tem primeru imelo nikakršnega opravičila, temveč bi bilo škodljivo, kajti s kreditom se tak položaj v podjetju ne more rešiti. Tak kredit bi samo odložil — in to ne za dolgo — in prikril probleme, ki bi se pozneje pojavili še ostreje.

So drugi ukrepi, katerih uporaba pa je odvisna v prvi vrsti od organa delavskega samoupravljanja: boljša organizacija podjetja in medsebojno sodelovanje tehničnega, komercialnega in finančnega sektorja, zlasti pa boljša organizacija proizvodnje.

Če bi v takih primerih ustregli zahtevi podjetja za povečanje kredita, ne bi s tem nižarili rešili s stališča skupnosti. Nasprotno, to bi motilo izvajanje take politike v našem gospodarstvu, ki naj v letu 1956 privede do ustalištva.

Hkrati pa bi šli molče mimo edino zdrave in opravičene rešitve: da delavski svet vzame vso stvar v svoje roke in povelje podjetje po poti boljše organizacije dela in povečanja produktivnosti, po drugi strani pa da se izogiba neizpolnjenim obveznostim in nesigurnim kupcem ter dobro organizira nabavno službo in sploh v celoti pravilno komercialno politiko.

N. Tufekčić

Zasedanje delavskega sveta v Zenici